

TÜRKÇE YAPIM EKLERİNİN ARNAVUTÇADA YAPIM EKLERİNE ETKİSİ

*Spartak KADIU**

*Xhemile ABDIU***

ÖZET

Türkçe, 5 yüzyıl boyunca Balkan Dillerin sözlük zenginleşmesinde en önemli kaynaklarından birisiydi. Türkçe ve orient (doğudan gelen) kelimelerin Balkan Dillerin değişik (örn.Arnautça, Makedonca, Sırpça, Bulgarca, Hırvatça, Yunanca ve Rumence metinlerinde) XVI yüzyılın başlangıcından itibaren görülebilmektedir. Yabancı dilden gelme süreci özellikler XIX yüzyılında en doruk noktasına varmıştır. Balkanlarda yaşayanlar için, Osmanlı İmparatorluğun çerçevesi içinde, Türkçe bir iletişim diliydi. Türkçe sözcükleri Balkan Dillerine sadece uyarlamadı, aynı zaman genel ve bölgesel kullanılan dilinde 'doğal' bir unsur olarak dönüşmektedir.

Anahtar Kelimeler: ekler' yapım ekleri

THE INFLUENCE OF TURKISH SUFFIX ON ALBANIAN LANGUAGE SUFFIX

ABSTRACT

Turkish Language influented on Balkan Languages. Turkish words entered on Balkan Languages and became part of them. Turkish morphemes (suffix) influented on gramatical structure. The topic of this reviw will be the influence of Turkish morphemes on Albanian Language.

Key Words: morpheme, suffix

* Tiran Üniversitesi, Dilbilim,

** Tiran Üniversitesi, Dilbilim, abxh1@yahoo.it

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Bildiğimiz gibi yabancı dilden gelme kelimeleri her zaman dilbilimin araştırma konusu olmuştur. Bu konu ele almış olanlar arasında Desnickaja, E. Çabej, N. Boretskij, A. Krajni, A. Kostallari, T. Dizdari, I. Popoviç ünlü dilcilerdir.

Türkçeden gelen kelimeleri Balkan Dillerinde X-XIV,XV-XVI ve XVII-XIX yüzyıllar arasında inceleyebilmektedir. Türkçe çok eski bir dildir. Prof.Dr. Doğan Aksan ‘Türkçe Araştırmalarında yeni yollar’ adlı yazısında Orhun-Yenisey anıtlarındaki ve Uygur Türkçesindeki yazılı metinlerin, gelişmiş bir dile ait örnekler olduğunu belirtmekte, bu yazılı metinlerin gelişme evresinin VIII yüzyıldan 2000 yıl daha öncesine götürülebileceğini ileri sürmektedir. Bu duruma göre, Türkçenin 3000 yıllık bir tarihi geçmiş olan köklü bir dil olduğu rahatlıkla söylenebilir.¹

Türkçe, 5 yüzyıl boyunca Balkan Dillerin sözlük zenginleşmesinde en önemli kaynaklarından birisiydi.

Türkçe ve orient (doğudan gelen) kelimelerin Balkan Dillerin değişik (örn.Arnavutça, Makedonca, Sırpça, Bulgarca, Hırvatça, Yunanca ve Rumence metinlerinde) XVI yüzyılın başlangıcından itibaren görülebilmektedir.

Yabancı dilden gelme süreci özellikler XIX yüzyılında en doruk noktasına varmıştır. Balkanlarda yaşayanlar için, Osmanlı İmparatorluğun çerçevesi içinde, Türkçe bir iletişim diliydi.

Türkçe sözcükleri Balkan Dillerine sadece uyarlamadı, aynı zaman genel ve bölgesel kullanılan dilinde ‘doğal’ bir unsur olarak dönüşmektedir.

Türkçe kelimeleri bütün Balkan Dillerinde tek düzen bir şekilde yaygınlaştırmıştır. Bunların en çoğu ‘balkanizm’ yani ‘balkan türkçe kelimeleri’ olarak tanımlamaktadırlar. Türkçe, geniş bir kitle tarafından kabul etmesine rağmen, hiçbir zaman *lingua fatica* statüsü ile kabul edilmedi, çünkü balkanlılar günlük hayatında kendi ana dillerini kullanmayı devam etmişlerdir. Maurus Reinkowski’ye göre Türkçe bir Balkan Dili değil, sadece Balkan üstü bir dildir.²

Balkan Dillerin araştırma sürecinde, Türkçe kelimelerin sayısı çok olduğunu belli etmektedir ve bu rakamlar ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Örn. Türkçeden Arnavutçaya yaklaşık 4000 giren kelime vardır. Bunlardan 1400 kelime bugünkü Arnavutça Sözlüğünde yer almaktadır. T.Dizdari’ye göre Arnavutçada 4406

¹ M.Hengirmen, Türkçe Dilbilgisi, sayfa 25

² M. Reinkoëski, Zum Status der Turzismen in den Sprachen südosteropas

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

*Türkçe kelime vardır. Yapılan araştırmalara göre yaklaşık Makedoncada 4500-5000 Türkçe kelime, Bulgarcada 2700 Türkçe kelime, Macarcada 2000 Türkçe kelime, Yunanca 5000 Türkçe kelime, Boşnakçada 10000 Türkçe kelime vardır.**

Balkan Dillerinde, alıntı kelimelerin dışında, Türkçenin dilbilgisel etkileri görünüyor mu?

Durmak istediğimiz konu yapım ekleridir. Türkçe yapım ekleri, Balkan Dillerinde, (Örneğin Arnavutçada) gramer yapısını etkilemiş midir?

Bildiğimiz gibi Balkanlarda Türkçenin etkisi sadece sözvarlığında görülmektedir. Kelime dışında Balkan Dillerinde bu etkileri en çoğunda gramer yapısında görülür.

Bütün Balkan Dillerinde, Türkçe kelimeleriyle birlikte girdikleri birkaç yapım ekleri, kelimelerden izole ederek, Türkçe olmayan kök ve kökenlere eklemeye ve çok verimli olmaya başlamışlar. Balkan dillerinde en çok kullanılan yapım ekleri şunlardır;

-cı/-ci/-cu/-cü/-çı/-çi/-çu/-çü

-lık/-lik/-luk/-lük

-lı/-li/-lu/-lü

-ça/-çe

-kâr (qar) (Farsçadan Türkçeye geçmiş yapım eki)

Balkan dillerinde bu yapım ekleri, Türkçede verdiği bütün anlamlarıyla kullanılmamaktadır.

Arnavutçada Türkçenin yapım ekleriyle türetilen kelimeleri iki gruba ayrılmaktadır.

Birinci grupta hem kök, hem de yapım eki Türkçeden alınmıştır. Bu grupta asıl Türkçeden gelen kelimeler yer almaktadır. Morfematik analizi yaptığımızda hem kök, hem de yapım eklerini ayırt edebiliriz, çünkü bu unsurlar kök, köken ve yapım ekleri olarak tek başına da kullanılmaktadır.

Arnavutçada en işlek yapım ekleri, *-xhi/-çi /-llëk/-çe/-li/-lli* ekleridir. *-xhi/-çi/-llëk* ve *-li* yapım ekleriyle Arnavutçada yeni isimler oluşturmaktadır. *-li* yapım eki ile daha çok sıfat

* Lindita Latifi "Mbi huazimet turke në gjuhën shqipe krahasuar me gjuhët e tjera të Ballkanit", Tiranë 2006

türetilmektedir. *-çe* yapım eki ile daha çok belirteçler oluşturulmaktadır.

İlk önce Türkçede kullanılan anlamıyla örnekleri ele alacağız. Türkçenin *-cı/-ci/-cu/-cü*, *-çı/-çi/-çu/-çü* ekleri en işlek yapım ekleridir.³ Onları şu gruplara ayırabiliriz.

a. Türlü isimleri gelip o nesne ile uğraşanı, onu yapanı, satanı meslek isimleri türetilmektedir.

süt	(qumësht)	süt-çü	(qumështshitës)
boya	(bojë)	boya-cı	(bojaxhi)
ekmek	(bukë)	ekmek-çi	(bukëpjekës)
demir	(hekur)	demir-ci	(hekurpunues)
gazete	(gazetë)	gazete-ci	(gazetar)
tarih	(histori, datë)	tarih-çi	(historian)
çay	(çaj)	çay-cı	(çajshitës)
aş	(gjellë)	aş-çı	(akçi, guzhinier)
teneke	(teneqe)	teneke-ci	(teneqexhi)

b. Bir nesne ile daha başka türlü ilgili kişiyi gösteren isimler türetilmektedir.

yol	(udhë)	yol-cu	(udhë-tar)
kira	(qira)	kira-cı	(qira-xhi)
dava	(çështje)	dava-cı	(akuzuesi)

c. İsim ve sıfatlara gelerek kişinin bir şeye alışkanlığını gösteren alışkanlık sıfatları türetilmektedir.

şaka	(shaka)	şaka-cı	(shaka-xhi)
inat	(inat)	inat-çı	(inat-çi)
kavga	(sherr)	kavga-cı	(sherr-xhi)
batak	(moçal)	batak-çı	(batak-çi)
dedikodu	(thashetheme)	dedikodu-cu	(thashetheme-xhi)

³ Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, Ankara 2002

d. Bir düşüncenin, bir inanışın, veya sahibinin taraflılarını gösteren sıfatları yapmaya kullanılmaktadır.

ülkü (atdhe)	ülkü-cü	(atdhetar)
akıl (mendje)	akıl-cı	(inteligjent)
halk (popull)	halk-çı (popullor)	

Darvin	darwin-ci	(përkrahës i darvinizmit)
Atatürk	Atatürk-çü	(përkrahës i Ataturkut)

e. Kılıcı isimleri eki ve uzatmalarıyla yapılmış birçok yer isimleri vardır.

demir (hekur)	Demir-ci	
sabun (sapun)	Sabun-cu	
süt (qumësht)	süt-çü (qumështshitës)	Süt-çü-ler
ev (shtëpi)	Ev-ci-ler	

–*ci/-ci/-cu/-cü*, –*çı/-çi/-çu/-çü* yapım ekleriyle farsça kelimelerin yerinde Türkçe kelimeleri türetmesinde yardımcı olmuştur. –ci eki ile türetilen isimleri Farsçadan birçok –ger/-kâr kılıcı isimleri karşılamaktadır.

–*ger/-kâr* Farsça eklerin yerinde –*ci/-ci/-cu/-cü* Türkçe yapım ekleri kullanılmaktadır.

<i>Arapça</i>		<i>Türkçe</i>		<i>Arnavutça</i>
beste-kâr	>	beste-ci	=	kompozitor
san'at-kâr	>	sanat-çı	=	artizan, zanatçı
sahte-kâr	>	sahte-ci	=	sahteqar, fallsifikator

Arnavutçada –*xhi/-çi* yapım ekleri Türkçede de olduğu gibi kişi isimleri ve meslek isimleri türetmektedir.

<i>Arnavutça</i>	<i>Türkçe</i>
kafe-xhi	kahve-ci
boza-xhi	boza-cı
dyqan-xhi	dükkan-cı
saze-xhi	saz-cı

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

simit-çi	simir-çi
sheqer-xhi	şeker-ci
zanat-çi	zanaat-çı
ryshfet-çi	rüşfet-çi
sehir-xhi	seyir-ci
shaka-xhi	şaka-cı

Gördüğümüz gibi bu yapım ekleri Türkçe kelime ile birlikte Arnavutçaya girmiştir. –xhi yapım eki sesli ile biten kelimeler ve sesli sesdeşlerin sonunda eklenir. Bu yapım eki ile türetilen 57 Arnavutça kelimedenden, 44 asıl Türkçe kelimeleridir. –çi eki genel olarak sessiz sesdeşlerin sonuna eklenir. Arnavut konuşucu Türkçe kökenlerle Türkçe yapım ekleri kullanarak yeni kelimeler türetilmektedir.

shamataxhi	shamata + xhi
hilexhi	hile + xhi
dallaverexhi	dallavere + xhi
kalemxhi	kalem + xhi
marifetçi	marifet + xhi
qylxhi	qyl + xhi
sherrxhi	sherr + xhi
hallexhi	hall (e) + xhi

Türkçede *-lık/-lik/-luk/-lük* eki çok işlek bir ektir. Arnavutçada bu ek Türkçe kelimesi ile birlikte girmiştir. Üretim eki olarak –lık eki çok çeşitli anlatımlarda görülür.

1. Bu ek ile yalın anlamlı isimler türetilmektedir.

dünya (botë)	dünya-lık	(dynja-llëk)
hazır (gati)	hazır-lık	(përgatitje)
ömür (jetë)	ömür-lük	(për gjithë jetën)
evlat (fëmijë)	evlat-lık	(birësim)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

2. **-lık** yapım ekiyle aygıt isimleri oluşturmaktadır. Bu sıfatlar yoğun anlamları ile geniş ölçüde isimleşirler ve nesneye mahsus nesneyi gösterirler.

Örn. tuz-luk (kripore), gözlük(gjyslykë, syze), yağmurluk (mushama)

3. Bunlar yine içinlik anlamından ötürü belirtilmiş yer isimleri olurlar.

saman (kashtë)	saman-lık	(vendi ku mbahet kashta)
odun (dru)	odun-luk	(vendi ku mbahen drutë)
kitap (liber)	kitap-lık	(vendi ku vihen librat)
mezar (varr)	mezar-lık	(varrezë)
kömür (qymyr)	kömür-lük	(vendi ku mbahet qymyri)
çift (çift)	çift-lik	(çiflik)

-lık eki ile yapılan isimleri nesnenin tabiattaki topluluğunu, bollukla bulunduğu yeri de gösterir.

ağaç (pemë)	ağaç-lık	(pemishte)
orman (pyll)	orman-lık	(vend me pyje)
çam (pisha)	çam-lık	(pyll me pisha)
taş (gur)	taş-lık	(gurore)
kaya (shkëmb)	kaya-lık	(vend shkëmbor)

4. Bu anlamda birçok kelime yer isimleri olmuşlar.

arnavut (shqiptar)	Arnavut-luk	(Shqipëri)
ayva (ftua)	Ayva-lık	
zeytin (ulli)	Zeytin-lik	

5. Birçok isimleri de ana vasıflarıyla sıfat gibi olarak onlara **-lık** eki getirir ve hal isimleri yaparız. Örn. insan-lık, akrabalık, kardeş-lik

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

6. İsimlerden rütbe ve makam isimleri da yine bu ekle yapılır.

imam	(imam)	imam-lık	(post i imamit)
kaymakam	(nënprefekt)	kaymakam-lık	(nënprefekturë)
ağa	(aga)	ağa-lık	(të qënurit aga)
müftü	(myfti)	müftü-lük	(myftini)
vali	(prefekti)	vali-lik	(prefektura)

Arnavutçada Türkçenin *-lık/-lik/-luk/-lük* yapım eki varyantlarından sadece *-llök* yapım eki kullanılmaktadır.

Arnavutça

axhami-llök

baba-llök

batakçi-llök

beqar-llök

bollök

bosh-llök

budalla-llök

dembellök

tamahqar-llök

pazar-llök

Türkçe

acemi-lik

baba-lık

batakçi-lik

bekâr-lık

bol-luk

boş-luk

budala-lık

tembel-lik

tamahkâr-lık

pazar-lık

Arnavutçada *-llök* yapım eki ile soyut isimler türetilir. Bu ek Türkçe kelime ile birlikte Arnavutçaya girmiştir. Sonra bu ek kelimededen ayrılmış ve yalın, soyut ve yer isimleri türetilmiştir.

Türkçe kökenler ve *-llök* yapım ekiyle yeni kelimeler türetilmiştir. Bu şekli ile türetilen kelimeler Türkçede bulunmuyor. Konuşucu Türkçenin türetme modelini takip ederek isim, sıfat ve belirteçten sonra *-llök* ekini eklemiştir. Bu kelimeler Türkçe ile karşılaştığımızda başka yapım ekleriyle verebiliriz.

kalamallök

karagjozllök

tarafllök

pishmanllök

kalama + llök

karagjoz + llök

taraf + llök

pishman + llök

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Bugün bu ek Arnavutçada bir yapım ekiyle verilmektedir.
llëk = -ë(ri), -ë(si), -i

Örn. kallaballëk = njerëzi, budallallëk = marrëzi gibi.

Arnavutça Sözlüğünde bu ek ile yapılan 45 kelimedenden 37'si asıl Türkçe kelimelerdir. Geriye kalanlar Türkçe köken ile Türkçe yapım ekleriyle yapılmıştır.

Türkçede *-l/-li/-lu/-lü* yapım eki en verimli üretim eklerinden birisi. *-l/-li/-lu/-lü* yapım eki donatım hali ve kimli hali eki niteliği de vardır.

a. *-l/-li/-lu/-lü* eki ile isimlere, bazan da sıfatlara gelir ve donanmış olan, sahip olan, sıfatlanmış olan anlamlarında donatım sıfatları meydana getirir.

Örn. tatlı, güçlü gibi.

b. Ülke, şehir, yer ve hanedan isimlere gelerek kopuş yeri bildiren nispet sıfatları yapar.

Örn. Edirneli, Osmanlı gibi.

c. Bu eki taşıyan pek çok yer isimleri vardır.

Örn. Denizli, Erdemli gibi

Farsça – *kâr* ve *-ger* sıfatlarından bir çoğu *-l/-li/-lu/-lü* sıfatlarıyla karşılanabilmekte.

Örn. namuskâr – namus-lu, vefakâr – vefa-lı gibi.

Arnavutçada kullanılan *-lli* yapım eki Türkçe *-l/-li/-lu/-lü* yapım ekinde gelmiştir. Bu ek Arnavutçada çok ender kullanılır.

<i>Arnavutçada</i>	<i>Türkçe</i>
borxh-li	borç-lu
naze-li	naz-lı
osman-lli	Osman-lı
sheher-li	şehir-li
vesvese-li	vesvese-li

Türkçede bu ekle sıfat türetilmektedir. Örn. gözlük-lü, şekerli gibi.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Arnavutçada bulunan boja-lli, merak-li, qejf-li, sevda-lli, borxh-li kelimeleri Türkçeden boyalı, meraklı, keyfli, sevdalı kelimelerinden gelmiştir. Arnavutça bu yapım ekleri almasına rağmen, yine kendi gramer yapısına uydurmaya çalışmıştır. Bugün bu ekle türetilen kelimeleri Arnavutça yapım ekini almaktadır. Örn. elbasan-**lli** – elbasanas (-li /-lli = -ës,-as)

Türkçede *-ca/-ce -ça/-çe* eki hem yapım, hem de çekim ekidir.

a. Üretim eki olarak da işleyişine uygun belirteçler türetir ki bunlar yerine göre sıfat da olurlar.

Örn. insanca, kanunca gibi

b. Belirteç dağarcığını zenginleştirmektedir.

c. Ulusların dillerine, lehçelerine isim olarak kullanılır.

türk	(turk)	/	Türk-çe	(turqisht)
arnavut	(shqiptar)	/	Arnavut-ça	(shqip)
rus	(rus)	/	Rus-ça	(rusisht)

Bu ek çekim eki olarak da kullanılmaktadır.

büyük (i madh)

büyük-çe (pak si i madh)

adam (burrë) adam-ca (si burrë)

baba (baba) baba-ca (si baba)

Üretim eki olarak da sıfatlara gelmiş ve birçok çeşitli isimler türetilmiştir.

ak (i bardhë) ak-ça (para)

gök (qiell) gök-çe (pëllumb)

boz (ngjyrë dheu) boz-ca (tokë)

al (e kuqe) al-aca (endje pëlhure)

-çe eki Türkçeden gelmiş bir ektir. Bu ek çok kullanılmamaktadır. Genel olarak Arnavutçada bu ekle belirteçler

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

oluşturulmaktadır. Bu ek Arnavutçaya Türkçe kelimeleriyle birlikte girmiştir.

Örn. çobançe, halldupçe, hakçe gibi.

Arnavutça kökenle kullanılan *-çe* eki kelimeler de vardır. Örn. vend-çe

Arnavutçada Türkçe türetim modeline göre kelimeler türetilmektedir. Bunlar Türkçe köken ve Türkçe yapım eklerle oluşturulmaktadır.

<i>Arnavutça</i>	<i>Türkçe</i>
çifut-çe	
çoban-çe	
hajdut-çe	haydutluk
matrapaz-çe	
Turçe	

Arnavutçada *-qar* , *-hane* *-söz* ekileri de kullanılmaktadır. Bildiğimiz gibi *-kâr* eki Farsçadan Türkçeye gelen bir ektir. Arnavutça Sözlüğünde bu ek ile 12 kelime bulunmaktadır. Bunlardan sadece 5 kelime Türkçeden alınmıştır.

<i>Arnavutçada</i>	<i>Türkçe</i>
gjynah-qar	günahkâr
hile-qar	hilekâr
hizme-qar	hizmetkâr
tamah-qar	tamahkâr
namus-qar	namuskâr

Arnavutçada Türkçe kökenlerle *-qar* eki ile yapılan kelimeleri görülür.

zullum-qar

naze-qar

neps-qar

Arnavutçada *-söz* eki de görülmektedir. Çok verimli bir ek değildir. Türkçede *-sız/-siz/-suz/-süz* eki üretim eki olarak isimlere gelir ve o nesneden, o nitelikten yoksul olanı gösteren giderme sıfatları türetmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

<i>Arnavutça</i>	<i>Türkçe</i>
soj-sëz	soy-suz
surrat-sëz	
çehre-sëz	

Türkçede **-sız/-siz/-suz/-süz** yapım ekiyle olumsuz anlamında isim ve sıfatlar oluşturulmaktadır. Bu ek olumsuz ekidir.

terbiye	(edukatë)	terbiye-siz	(i paedukuar)
son	(fund)	son-suz	(i pafund)
hak	(e drejtë)	hak-sız	(i padrejtë)

Türkçede **-ler** yapım ekiyle yapılan isimleri:

a. İsmın çokluğu belirsiz anlamlıysa bu haliyle isim sayısı belirsiz bir topluluk isim niteliği kazanır. Örn. İnsanlar anlaşıldı.

b. Topluluk isim niteliğiyle **-ler** yapım eki ile yapılan isimleri aile adı, soyadı olurlar.

Örn. Ahmetler

c. Yer isimleri **-ler** çokluk ekini taşıyor. Örn. Toroslar, Balkanlar

Arnavutça bu ek **-lerë/-llarë** şeklinde kullanılmaktadır. Türkçenin **-lar/-ler** eki, Arnavutçanın **-ë** yapım ekiyle birleştirerek, Arnavutça kelimelerin çokluk kökenini oluşturmaktadır. Bu formant Arnavutçada verimli olmuştur. Özellikler bu ek aynı aileden gelen kişiler için kullanılmaktadır.

Şimdiye kadar Türkçeden gelen yapım eklerinin Arnavutçada etkisini açıklamaya çalıştık. Verdiğimiz örneklerde Türkçe kökenle kullanılan Türkçe yapım eklerini vurgulamaya çalıştık. Bazı örneklerde Türkçe kökenlerine Arnavutça yapım eklerinin kullanımını da verdik.

Türkçe kökenle birleşik kelimeler de türetilir.

Alıntı yapım ekleri olarak Türkçeden Arnavutçaya **-xhi/-çi, -llëk, -li/-lli, -çe,** ve **-qar** ekleri sayılmaktadır. Miklosich'e göre aynı yapım ekleri bütün Balkan Dillerinde görülmektedir.

-li/-li/-lu/-lü eki Sırpça, Arnavutça ve Bulgarcada görülmektedir.

-lk/-lik/-luk/-lük eki Yunanca dışında bütün Balkan Dillerinde görülmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

-ci/-ci/-cu/-cü eki Yunanca dışında bütün Balkan Dillerinde görülmektedir.

-ça/-çe eki Sırpça, Arnavutça ve Bulgarcada görülmektedir.

-kâr (-qar) eki bütün Balkan Dillerinde görülmektedir. (Sh. Demiraj, Gjuhësi Ballkanike, s.194)

Sonuç olarak Türkçe Yapım ekleri Arnavutçayı ve genel olarak Balkan Dillerini etkilemiştir. Bu ekler gramer yapısına uydurulmuştur. Bazı örneklerde ek kelime ile birlikte Balkan Dillerine gelmiştir.

Vermeye çalıştığımız birkaç örneklerde bu Türkçeden alınmış yapım ekleri, bazen Türkçe, bazen Arnavutça kök ve kökenlere eklenip yeni kelimeler ve anlamlar ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

BANGUOĞLU, Tahsin, "Türkçenin Grameri" Ankara 2000

Akademia e Shkencave, "Gramatika e Gjuhës Shqipe" Tiranë 2002

ÇABEJ, Eqerem, "Për një shtresim kronologjik të huazimeve turke të shqipes" SF 1975, 4

HYSA, Enver "Elemente turke në strukturën e fjalës në gjuhën shqipe" SF1998,3-4

SAMARA, Miço "Zhvillimet leksiko-semantike të Turqizimeve në gjuhën shqipe" SF1995,1-4

LATIFI, Lindita "Mbi huazimet turke në gjuhën shqipe krahasuar me gjuhët e tjera të Ballkanit", Tiranë 2006

KRAJNË, A., "Hymja e Turqizimeve në shqipen dhe përpjekjet për zëvendësimin e tyre", SF 1965,1

Fjalori i gjuhës së sotme shqipe" Tiranë 1980

DËZDARË, T., "Fjalori i Orientalizimeve", Tiranë 2005

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*